

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

WERKAANTEKENINGEN

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683

T 5.1.2e
5.1.2e
5.1.2e@rivm.nl

Datum
23 januari 2018

Bespreking	Klankbordgroep "Chroom-6"
Vergaderdatum en -tijd	23 januari 2018, 13.05 – 16.50 uur
Vergaderplaats	Meeting Plaza, Utrecht
Deelnemers:	Namens de klankbordgroep: 5.1.2e (voorzitter), 5.1.2e 5.1.2e (bij agendapunt 4), 5.1.2e (bij agendapunt 3), 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e
Afwezig m.k.	5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e
Verslag	5.1.2e (Het Notuleercentrum)

1. Opening, mededelingen en bespreking gewijzigde verklaringen van belangen.

De voorzitter opent de vergadering om 13.05 uur en heet de aanwezigen welkom bij de laatste vergadering van de klankbordgroep over Chroom 6 bij POMS van Defensie.

De volgorde van de agenda wordt aangepast omdat de onderzoekers van WP8.2 en WP5.2 later bij de vergadering aanwezig kunnen zijn.

De heer 5.1.2e heeft vanmorgen schriftelijk gereageerd op het synthesesdocument en op WP8.2. Zijn commentaren worden rechtstreeks doorgegeven aan de opstellers van deze documenten. **[actie]**

De contactpersoon voor vacatiegelden bij het RIVM is gewijzigd: dit is nu 5.1.2e 5.1.2e. Er is een standaardformulier voor, dat tijdens de vergaderingen kan worden ingevuld.

Er is helaas nog geen reactie van iSZW gekomen op de in de vorige vergadering besproken vragen van TNO met betrekking tot WP8.1. De 'deadline' voor het aanleveren van deze reactie is nu gesteld op 26 januari a.s. Als er dan nog niet gereageerd is, wordt de blauwgemarkeerde tekst van de onderzoekers in dit WP gebruikt en aangegeven dat iSZW geen reactie hierop heeft gegeven. Vanuit het RIVM zal ook contact worden opgenomen met de inspecteur-generaal van SZW. De 5.1.2e checkt wie dat het beste kan doen. **[actie]**

Inzake gewijzigde verklaringen van belangen meldt de heer 5.1.2e dat hij als editor is benaderd voor een tijdschriftartikel over de relatie tussen Chroom 6 en maagkanker. Hierin worden vijftig epidemiologische onderzoeken samengevat volgens de OAD-methode. Nog niet duidelijk is wanneer dit artikel gepubliceerd wordt; dit hangt mede af van de kwaliteit van de tekst. Het zou mooi zijn als dit artikel de publiciteit rondom het onderzoek van Chroom 6 bij POMS kan ondersteunen.

Gevraagd wordt of de WP.9-rapportage nog behandeld wordt in de klankbordgroep. Dit document is inmiddels definitief.

Datum
23 januari 2018

2. Synthese

Toelichting

De eerste conceptversie is inmiddels door verschillende RIVM-medewerkers bekeken en aangevuld, zowel inhoudelijk als redactioneel. Helaas duurde het wat langer dan gepland voordat dit document aan de klankbordgroep kon worden verstrekt. De heer **5.1.2a** verontschuldigt zich hiervoor.

Reactie klankbordgroepleden

Algemeen

- a. Geconcludeerd wordt dat de mogelijkheid dat iemand uit de onderzochte groep ziek is geworden door blootstelling aan Chroom 6 erg klein is, al kan dit niet worden uitgesloten. Er kunnen namelijk ook andere oorzaken voor de geconstateerde ziekten/ aandoeningen zijn. Slechts bij bepaalde aandoeningen (COPD en chronische longaandoeningen) zou de causaliteit met blootstelling aan Chroom 6 wél aannemelijk kunnen zijn, omdat het attributief risico hierop hoger is.
- b. Betreurd wordt dat immunologische aandoeningen anders dan allergie nog steeds onvoldoende in de synthese terugkomen, ondanks dat de klankbordgroep hierop verschillende keren heeft aangedrongen. Dit zal alsnog gebeuren, in lijn met wat hierover in WP6 is opgenomen. Hierbij kunnen ook voorbeelden van deze aandoeningen worden genoemd.
- c. Op sommige punten is de samenvattingstekst wat scherper en stelliger geformuleerd dan in de WP's. Als voorbeeld wordt het nakomen van de zorgplicht genoemd. Op zich is dit prima, maar gewaakt moet worden voor te grote discrepanties.
- d. Duidelijk is dat door de gelaagdheid van de organisatie onvoldoende uitwisseling van informatie heeft plaatsgevonden tussen de onderdelen binnen Defensie. Dit zou eigenlijk ook moeten terugkomen in WP8.1. **[actie]**
- e. Waar mogelijk, zou wat meer kwantitatieve informatie in de synthese kunnen worden opgenomen. Er staat bijvoorbeeld niets over het aantal geïdentificeerde unieke personen dat werkzaam was op POMS-locaties en welk deel dit was van het totale aantal medewerkers. Ook ten aanzien van blootstelling en metingen worden geen getallen genoemd. Hetzelfde geldt voor het aantal oud-medewerkers vanuit de POMS-locaties dat zich heeft aangemeld voor de ABP-coulanceregeling. Dit waren 300 personen.
- f. Gemist wordt informatie over de informatiepositie: van Defensie, van deskundigen en van werknemers.
- g. Er staat niet beschreven dat het bij Chroom 6 gaat over een vaste stof, die uit deeltjes bestaat, en dat Chroom 6 kan ontstaan.
- h. WP9 komt nog onvoldoende terug. De belangrijkste conclusies van dit WP moeten alsnog worden opgenomen, waarbij de mogelijkheid tot individuele civiele aansprakelijkheidstelling in ieder geval moet worden genoemd.
- i. De conclusies zijn helder, maar aan de teksten van de aanbevelingen moet nog worden geschaafd. Zo staat er nu nog 'naar mijn mening' in. Als aanvullende aanbevelingen komen naar voren: het digitaliseren van het personeelsarchief van Defensie (ook met het oog op onderzoek naar andere incidenten), het verbeteren van kennis over gevaarlijke chemische stoffen bij organisaties die hiermee werken en de noodzaak dat bedrijfsartsen zich proactiever opstellen.

*Per pagina***Datum**

23 januari 2018

- a. Pagina 2: de laatste alinea van de inleiding bij de samenvatting kan vervallen. De laatste zin van de 1^e alinea van het 1^e tekstblok kan beter worden veranderd in: 'Overigens bestaat de mogelijkheid dat gezondheidsklachten ook andere oorzaken kunnen hebben.' Dit staat los van het werken op POMS-locaties. Bij de zin dat in beeld is gebracht welke gezondheidsklachten zijn gemeld, wordt een opsomming van deze klachten gemist. Op dezelfde pagina moet staan 'Defensie is verantwoordelijk voor de gezondheid van de medewerkers' (in plaats van 'was').
- b. Op pagina 6 staan nog enkele onjuistheden in de paragraaf over wat er gebeurt met Chroom 6 in het lichaam. Het is niet altijd zo dat Chroom 6 tussen minder dan een uur en enkele dagen wordt omgezet in Chroom 3. Wél moet terugkomen dat Chroom 6 dwars door de celwand gaat. Ook is het niet zo dat als de omzetting plaatsvindt in een lichaamscel dit mogelijk schadelijk is voor de gezondheid en dat de inname van vitamine C een positieve invloed heeft op de snelheid van de omzetting. Voorgesteld wordt om deze vermeldingen hier weg te laten en ook de brochuretekst hier nog eens op te checken. Daarnaast strookt de informatie over het aantonen van Chroom 6 niet met wat in WP7 staat, omdat Chroom 6 tot vier maanden na blootstelling kan worden aangetoond.
- c. Pagina 7: uit recent onderzoek is gebleken dat Chroom 6 in longen kan worden aangetoond. Dit kan ook worden toegevoegd. Bij de route van blootstelling is inademing de belangrijkste en daarnaast de huid en inslikken. De vermelding over de waarschijnlijkheid van blootstelling bij een allergische reactie is te stellig, omdat alleen een attributief risico voor longkanker kon worden berekend.
- d. Pagina 8: in de laatste alinea moet in de 1^e zin staan: geschat wordt tweemaal zo hoog (in plaats van maximaal tweemaal zo hoog).
- e. Pagina 10: gezien de eerdere discussie over waarschijnlijkheden is het voorstel om de tabel met scores ten aanzien van waarschijnlijkheid uit de synthese te verwijderen, om het trekken van verkeerde conclusies te voorkomen. Een alternatief is dat in plaats van de tabel een 'stoplichtmodel' wordt opgenomen, als hazardclassificatie, met een korte toelichting en verwijzing voor details naar WP6. De heren 5.1.2e zullen hiernaar kijken. **[actie]** Het woord 'kans' in de gearceerde tekst boven deze tabel zal worden vervangen door 'mogelijkheid'.
- f. Op pagina 11 is de gearceerde tekst over MAC-waarden ook niet juist. Niet duidelijk is hoe deze erin is gekomen; de tekst is niet afkomstig uit de WP's. Hiervoor had meer gebruik gemaakt kunnen worden van de expertise die er binnen de klankbordgroep is. De 1^e zin van de 2^e alinea bij punt 4 kan verkeerd gelezen worden. Alternatief is: 'Er kon geen wetenschappelijk onderzoek worden opgezet om de door de medewerkers vastgestelde gezondheidsklachten te kunnen vergelijken met wat op basis van statistische informatie kon worden verwacht.' De laatste zin bij punt 4 is te vaag en wordt veranderd in: 'De onderzoekers hebben hun uiterste best gedaan om te kijken welke klachten zijn gemeld en om te analyseren welke risico's hiermee samenhangen.'
- g. Op pagina 12 stroken de jaartallen met betrekking tot het memo van de DMKL niet. Is het 1990 of 1992? Het Twente-incident moet nog in het tijdschema worden opgenomen.
- h. Op pagina 13 gaat het om persoonlijke beschermingsmiddelen in plaats van maatregelen. Vermeld moet worden dat PBM een laatste redmiddel bij het

Datum
23 januari 2018

werken met gevaarlijke stoffen zijn. Bij voorbeelden van PBM gaat het vooral om blootstelling en inhalatie tegen te gaan, in plaats van de nu genoemde voorbeelden. Verder zou kunnen worden toegevoegd: 'Bij arbeidsomstandigheden is de filosofie: pas het werk aan op de mens en niet: pas de mens aan op het werk'. Een werkgever moet alles doen wat technisch mogelijk is om werknemers te beschermen, waarbij financiële overwegingen geen rol mogen spelen. PBM zijn daarbij laatste redmiddelen. Dat gehandeld is 'naar de letter van de wet' klopt niet. De suggestie wordt gewekt dat meer geloof is gehecht aan de mening van het management over de kwaliteit van de PBM en de beschikbaarheid, naleving en toezicht hierop dan aan de mening van de medewerkers hierover. De vraag is of de laatste zin over PBM (over de toename van PBM in de loop der jaren) klopt. Als dat zo is, moet dit ook in het desbetreffende WP-rapport terugkomen. **[actie]**

- i. Op pagina 15 staat in de 1^e zin de aanname 'zouden hebben' die geen hout snijdt. De synthese moet zich beperken tot feitelijke informatie. Op dezelfde pagina klopt de vermelding dat rekening gehouden moet worden met de wettelijke termijn voor aansprakelijkheidsstelling niet en ontbreekt ook de basis hiervoor.

Vervolg

Tot 25 januari a.s. kunnen schriftelijk opmerkingen op deze versie worden doorgegeven. De voorzitter en de heer **5.1.2e** zullen in ieder geval nog wat tekstuele suggesties mailen. De heer **5.1.2e** zal alle opmerkingen verzamelen. **[actie]**

De klankbordgroepleden zien graag ook de daarna aangepaste tekst nog. Deze wordt op 26 januari a.s. toegestuurd. Een schriftelijke reactie hierop is nog mogelijk op 29 januari a.s. **[actie]** Het aangepaste synthesesedocument zal op die datum ook in de stuurgroep worden besproken. De belangrijkste zaken/kernboodschappen uit alle WP's moeten in ieder geval in de synthese terugkomen. Hierop moet, liefst door een aantal senioronderzoekers, een gedegen check plaatsvinden, evenals op inhoudelijke onjuistheden en inconsistenties in de teksten van de synthese en WP's. Genoemd worden **5.1.2e** en **5.1.2e**. De **5.1.2e** zal dit bespreken. **[actie]** Eventueel moet de 'deadline' voor het aanleveren van de stukken aan de paritaire commissie als dit mogelijk is, wat worden opgeschoven wanneer de klankbordgroep dit noodzakelijk vindt.

3. Samenvatting en conclusies WP8.2

Toelichting

Hierin zijn de hierbij gevoegde eerdere opmerkingen van de klankbordgroep en de reacties van de onderzoekers hierop zoveel mogelijk verwerkt.

Reactie klankbordgroepleden

Algemeen

- a. Dat arbozorg een sluitpost lijkt te zijn bij Defensie, komt goed naar voren.
- b. De Europese norm is de EN 689.
- c. Er is nog een check op taalfouten nodig.
- d. In de samenvatting staat niet wat de totale periode was waarin de POMS-sites open waren. Dit wordt toegevoegd.
- e. In de samenvatting moet nog iets worden gemeld over onvoldoende communicatie binnen Defensie over Chroom 6, vanwege de gelaagdheid van de organisatie, conform wat bij het synthesesedocument is aangegeven.
- f. Er moet worden toegelicht hoe de 40 medewerkers zijn geselecteerd voor

- 190 vervolgonderzoek.
- 191 g. De aanleiding tot de metingen in Vriezenveen ontbreekt nog.
- 192
- 193 *Per pagina*
- 194 h. Op pagina 1 staat dat de periode waarin er geen informatie was over de rol
- 195 van de bedrijfsarts veertien jaar was, terwijl op pagina 15 staat dit vier jaar is.
- 196 Waarschijnlijk is het veertien jaar; dit wordt gecheckt.
- 197 i. Op pagina 2 staat dat door Defensie werd onderhandeld met 'de
- 198 toezichthouder'. Dit is óf SZW of de Inspectie. Ook dit wordt gecheckt.
- 199 j. Pagina 7: bij het arbo-incident in Twente zou bij de tijdlijn het jaartal (1998)
- 200 kunnen worden vermeld en wat voor incident dit was. Deze beschrijving staat
- 201 wél in het uitgebreide WP8.1-rapport.
- 202 k. Pagina 8: bij PBM gaat het niet om de naleving van het gebruik hiervan, maar
- 203 om de controle en handhaving van de naleving van het gebruik hiervan. De
- 204 term 'longonderzoek' is te algemeen. Beter is: 'longfunctieonderzoek'.
- 205 Bovenaan deze pagina staat dat RI&E's niet altijd voldeden aan de
- 206 opmerkingen van de arbodienst. Dit moet de arbowet zijn. In de
- 207 daaropvolgende zin moet in plaats van 'niet steeds gevolgd' 'zeer beperkt
- 208 gevolgd' staan. In de volgende alinea moet 'en op elke locatie' worden
- 209 vervangen door 'en op lang niet alle locaties'.
- 210 l. Pagina 9: de genoemde periode '1994-1990' moet '1984-1990' zijn. De
- 211 verwijzing bij vraag 21.e naar de 3^e trede op de veiligheidscultuurladder is niet
- 212 duidelijk. Hierop zal een toelichting worden gegeven, waarbij ook wordt
- 213 aangegeven hoeveel treden deze ladder heeft.
- 214 m. Pagina 10: bij de inspringende tekst staat aan het eind dat niet duidelijk is of
- 215 een goed systeem is gerealiseerd. Misschien kan beter worden gesteld dat dit
- 216 systeem niet is gerealiseerd. Bij 'instructieplicht' staat dat niet duidelijk is dat
- 217 dit een systematisch karakter had. Bij punt 4 roepen de gestelde vraagtekens
- 218 bij de onderzoeksproblematiek en -methodiek vragen op. De onderzoeker kijkt
- 219 hiernaar.
- 220 n. Pagina 13: er zou duidelijker kunnen worden aangegeven dat grenswaarden
- 221 wettelijk zijn vastgesteld.
- 222 o. Pagina 15: hier staat dat selectie van de geïnterviewden niet 'at random' tot
- 223 stand is gekomen. Voorgesteld wordt om het selectieproces en hoe dit in de
- 224 praktijk uitpakte duidelijker te omschrijven.
- 225 p. Pagina 16: het is beter om de term 'gekleurd' niet te gebruiken omdat dit de
- 226 indruk kan wekken dat sprake was van vooroordelen of wantrouwen. Dit is
- 227 niet het geval; het gaat om een karakterisering van de reacties van de
- 228 deelnemers.
- 229 q. Het is jammer dat vraag 18 en 27 niet goed te beantwoorden zijn. Dit had wél
- 230 kunnen gebeuren bij de 759 personen waarvan veel gegevens bekend zijn.
- 231

232 De heer 5.1.2e wordt bedankt voor zijn toelichting. Hij zal de opmerkingen

233 verwerken en ook zijn collega-onderzoekers hierover informeren.

234

235 4. Concept eindrapportage WP5.2

236 Reactie klankbordgroepen

237 *Algemeen*

- 238 a. De tekst kan bondiger en bevat nog een aantal taalfouten en dubbelingen.
- 239 b. Gezien de complexe problematiek is het jammer dat dit rapport pas in het
- 240 laatste stadium wordt behandeld.

Datum
23 januari 2018

Datum
23 januari 2018

- c. De powerberekening is minder gelukkig; het is beter om te werken met een externe standaard, waardoor de power veel groter wordt. Een verwijzing naar de bijlage is wat summier; beter is om aan te geven dat bij deze berekening is uitgegaan van de berekening A, B en C en tot welke conclusies dit heeft geleid. Daarnaast zijn de powergetallen afwijkend. De onderzoekers kijken hiernaar en nemen hierover ook contact op met 5.1.2e
- d. In WP6 wordt de schatting op het risico voor longkanker geschat op 1,43 terwijl in WP5.2 een range tussen 1,12 en 1,68 wordt aangegeven. Het lijkt logischer om uit te gaan van 1,43.
- e. De vraag is of in een later stadium het onderzoek toch niet alsnog moet worden uitgevoerd, met name gericht op longkanker en onder voorwaarde dat de gegevens in het personeelsarchief van Defensie beter toegankelijk zijn. Hiervoor kunnen zowel maatschappelijke als wetenschappelijke motieven zijn. Een dergelijk onderzoek, dat jarenlang zal duren, moet er echter niet toe leiden dat de termijn voor compensatie ook jaren wordt uitgesteld. Voor het nemen van besluiten over compensatie is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk. Informatie hierover zou kunnen terugkomen in de samenvatting van WP5.2 en in het synthesesdocument. **[actie]**
- f. De ABP-coulanceregeling moet in de samenvatting beter worden toegelicht.
- g. Wat verderop in de rapportage bij de coulanceregeling vermeld staat over mogelijke gezondheidsaspecten, is nu te stellig geformuleerd. Bij immunologische aandoeningen anders dan allergie zal toegelicht worden dat hierover geen informatie bekend was bij de onderzoekers. Bij de coulanceregeling is niet duidelijk hoe representatief de aanmeldingen van de oud-POMS-medewerkers zijn. Dit zal worden toegelicht. De aanmeldingen zijn per definitie selectief en niet representatief.
- h. Het blijft jammer dat er geen huisartsen bij het onderzoek zijn geraadpleegd.
- i. Van de gerapporteerde aandoeningen zijn alleen COPD-aandoeningen mogelijk gerelateerd aan blootstelling aan Chroom 6; bij de andere aandoeningen is geen causaal verband.
- j. Bij de gerapporteerde symptomen horen tandvleesproblemen, moeheid en concentratieproblemen niet thuis.
- k. Belangrijk is een tijdlijn bij de rapportage over symptomen op te nemen. Hierover is informatie opgevraagd bij het ABP.
- l. Er staat niet duidelijk vermeld hoeveel van de 1.289 werknemers waarvan gegevens bekend zijn, zijn overleden. Met name aan longkanker kunnen mensen snel overlijden.
- m. De suggestie voor het opzetten van een volgsysteem wordt onderschreven; er zijn in Scandinavië goede ervaringen opgedaan met systematische follow-up van de overheid op het gebied van de belangrijkste vormen van blootstelling, bij verschillende werkgevers. In het rapport en synthesesdocument zou dit in de aanbevelingen kunnen terugkomen. **[actie]** In Nederland worden gegevens over blootstelling alleen bijgehouden op werkgeversniveau, conform de arbowet.
- n. De vermelde functies in WP5.2 komen niet overeen met de genoemde functies in WP4. Hierover is nog overleg gaande met de onderzoekers van WP4. Hiervoor moet een eenduidige oplossing komen. Bij de functiebenamingen moet ook een duidelijke relatie worden gelegd met de benamingen in de ABP-coulanceregeling. De heer 5.1.2e neemt hierover contact op met de heer 5.1.2e werkpakketleider van WP4. **[actie]**

- o. Er staat een aantal keren 'sterkte van bewijslast'. Dit moet zijn 'sterkte van bewijskracht'. Gecheckt wordt of dit ook fout in de coulanceregeling staat. Als dit zo is, wordt dit in een voetnoot in de rapportage gemeld.
- p. Het is niet nodig dat medewerkers of nabestaanden toestemming moeten geven om dossiers te mogen onderzoeken. Het onderzoeken van dossiers kan namelijk wél zonder toestemming gebeuren door medewerkers die in dienst zijn van het ministerie van Defensie. Het is dan wél belangrijk dat individuen niet persoonlijk herkend kunnen worden. De tekst hierover kan eventueel ook weggelaten worden.

Datum
23 januari 2018

Per pagina

- a. Pagina 1: hierin staat 'men' stuitte op problemen: dit zijn de onderzoekers van het RIVM.
- b. Pagina 11: bij de criteria voor het uitvoeren van de epidemiologische studie moet duidelijker naar voren komen dat het onderzoek niet kon worden uitgevoerd door het ontbreken van informatie over de omvang en niet te achterhalen gegevens van de basispopulatie.
- c. Pagina 13: bij de vergelijkingsgroepen wordt niet genoemd dat het bij doodsoorzaken bij kankerincidentie gebruikelijk is om de gehele Nederlandse bevolking te nemen, in analogie met, bijvoorbeeld, het eerdere Balkanonderzoek. Versturende factoren zijn inderdaad van belang, maar ook zonder deze factoren kan onderzoek plaatsvinden. De eerste zin van punt 2.4 kan beter zijn: 'Sommige achtergrondkenmerken van voormalige medewerkers van POMS-locaties kunnen op zich risicofactoren zijn voor de ziekten die bestudeerd worden.' Dit kan bijvoorbeeld roken zijn.
- d. Pagina 15: niet duidelijk is om hoeveel POMS-medewerkers het gaat. In de loop der tijd zijn dit er waarschijnlijk meer dan de genoemde ten minste 1.400 geweest. Het is beter om een bandbreedte tussen 1.400 en, bijvoorbeeld, 3.000 te hanteren. De onderzoekers en de heer 5.1.2e kijken hiernaar. **[actie]** Als wél sprake was van gemiddeld 1.400 medewerkers, is het aantal van 1.289 personen waarover (deels) gegevens bekend waren, behoorlijk hoog. De gegevens van de andere medewerkers hadden kunnen worden opgevraagd via, bijvoorbeeld, de GBA.
- e. Op pagina 15 en 16 staat dat er wel dossiers beschikbaar waren, maar dat die niet geordend waren naar locatie. Dit betekent niet dat het onmogelijk is om onderzoek te doen; er is alleen veel mankracht voor nodig. bij DSM is destijds ook onderzoek gedaan op basis van ongeordende dossiers.
- f. Pagina 19: hierin komen verschillende zaken naar voren waarom onderzoek niet mogelijk is, maar deze gelden niet specifiek voor dit onderzoek en zijn geen redenen om dit onderzoek niet uit voeren. Met betrekking tot respons zijn er, bijvoorbeeld, veel mogelijkheden om deze te verhogen.
- g. Pagina 20: de relatie met de ziektestatus moet hier ook terugkomen.
- h. Pagina 26: bij punt 4.2 wordt verwezen naar een presentatie van WP5.1 in maart 2017. Dit is niet het rapport van dit WP, maar de brochure. Het woord 'echter' moet vervallen.
- i. Pagina 27: het antwoord op vraag 27 ('nee') wordt niet gegeven. De redenen hiervoor, het niet bekend zijn van de totale basispopulatie en het totaal aantal blootgestelden aan Chroom 6 op de POMS-locaties, moeten ook duidelijker naar voren komen.
- j. Pagina 28: uit figuur 5 blijkt dat van de door medici vastgestelde aandoeningen onder de groep ex-POMS-medewerkers, chronische longaandoeningen en allergisch contacteczeem 20% van de noemer uitmaken. De vraag is wat de

Datum
23 januari 2018

- interpretatie hiervan moet zijn, omdat niet bekend is wat de leeftijdsverdeling is en of het om niet-rokers of rokers gaat. Elders in de rapportage staat waarom geen toelichting op de genoemde 20% kan worden gegeven. Deze tekst zal worden verplaatst naar deze pagina. Inzake de tekst dat bij aandoeningen bij minder dan tien personen dit om privacyredenen niet staat vermeld, gaat het om vijf personen, waarvan een aantal met neustumoren.
- k. Pagina 29: boven figuur 6 lijkt het erop dat 120 mensen geen klachten hebben, terwijl zij toch een ziekte hebben. De zin over de 38% mensen zonder klachten wordt aangepast in: 'Opmerkelijk is dat ruim 38% van hen geen klachten rapporteerde, al hadden zij wel een door een arts gediagnosticeerde aandoening'. Verder kan figuur 6 beter een lijndiagram zijn.
 - l. Pagina 33: in de 2^e alinea staat dat overleden mensen in principe geen aanvraag voor compensatie kunnen doen. Dit moet zijn: de nabestaanden van overledenen.

De voorzitter dankt de onderzoekers voor hun werk. Wellicht geeft dit rapport toch nog aanleiding voor aanvullend onderzoek. De teksten worden aangepast door de onderzoekers. Ook zal worden gekeken welke informatie uit dit WP nog in de synthese moet terugkomen. **[actie]** Mevrouw 5.1.2e geeft haar aantekeningen aan de onderzoekers en kan bij vragen telefonisch door hen worden benaderd.

5. WVTTK en rondvraag

Niets meer aan de orde zijnde, dankt de voorzitter de aanwezigen voor hun inbreng en sluit de bijeenkomst om 16.50 uur.